

REFLECȚII ASUPRA TEMEIURILOR DE REABILITARE A PERSOANEI ÎN PROCESUL PENAL

Liubovi BRÎNZĂ

Catedra Drept Procesual Penal și Criminalistică

This article involves itself in the research of the juridical nature of the rehabilitation basis for a person in the penal process. Resulting from the penal processual legislation stipulations, the rehabilitation grounds from the penal pursuing phase, as well as from the cause trial phase are examined. The necessity of respecting the principle of the presumption of innocence is emphasized in this article. There are made a lot of positive recommendations towards the improvement of the legislative framework that includes the settlement process of the person rehabilitation in the trial.

În calitate de repere ale reformei judiciare și de drept, promovate în Republica Moldova, evoluează, pe de o parte, asigurarea protecției eficiente a societății împotriva infracțiunilor, iar, pe de altă parte – apărarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor care au intrat în atenția justiției penale. În această ordine de idei, nu trebuie subestimate rolul și importanța instituției reabilitării cetățenilor pentru procesul penal. Deloc întâmplător, în ultimul deceniu a crescut numărul sentințelor de achitare, precum și numărul ordonanțelor de încetare a procesului penal în baza temeiurilor reabilitante. În tendința societății de a reveni la valorile Statului de Drept se concretizează creșterea interesului științei procesual penale, precum și al practicienilor față de instituția reabilitării persoanei în procesul penal.

În general, trebuie acceptată opinia lui M.S. Strogovici, potrivit căreia „ordonanța organului de urmărire penală cu privire la încetarea urmăririi penale, în virtutea absenței faptului infracțiunii, a neîntrunirii de către faptă a elementelor constitutive ale infracțiunii ori a lipsei de probe privitoare la participarea învinutului la comiterea infracțiunii, are pentru învinuit aceleași urmări ca și sentința de achitare, adică înseamnă pentru el o reabilitare deplină” [1].

O cu totul altă semnificație are încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor nereabilitante, adică în acele cazuri în care „organul de urmărire penală pornește de la faptul că învinuitul a săvârșit fapta incriminată” [2].

Asemenea sentinței judiciare rămase definitivă, ordonanța cu privire la încetarea urmăririi penale constituie actul de încheiere a procedurii penale. În prezența condițiilor adecvate, organul de urmărire penală „poate înceta urmărirea penală, iar încetarea urmăririi penale reprezintă soluționarea cauzei în fond” [3]. Ca și sentința, ordonanța de încetare a urmăririi penale generează un șir de urmări importante de ordin juridic, social-psihologic și de altă natură. În același timp, există deosebiri esențiale între sentința judecătorească și ordonanța procurorului.

Problema cardinală ce stă în fața instanței de judecată – este oare vinovată persoana învinuită? – e soluționată afirmativ în cazul sentinței de condamnare și infirmativ – în cazul sentinței de achitare. Vinovăția presupune proba tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii – atât a celor obiective, cât și a celor subiective, precum și a faptului săvârșirii acestei infracțiuni de către învinuit. În contextul examinat, noțiunea de vinovăție este utilizată nu pentru desemnarea atitudinii psihice a persoanei față de fapta pe care a comis-o, ci pentru caracterizarea în ansamblu a faptelor penale. Prin „vinovăție” trebuie de înțeles că faptul comiterii infracțiunii de către învinuit este confirmat [4].

După cum e știut, sentința de achitare se pronunță de către instanța de judecată în cazul în care:

- 1) nu s-a constatat existența faptei infracțiunii;
- 2) fapta nu a fost săvârșită de inculpat;
- 3) fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii;
- 4) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- 5) există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei.

Aceste temeiuri de achitare a inculpatului sunt prevăzute de alin.(1) art.390 CPP.

Achitarea inculpatului semnifică întotdeauna confirmarea nevinovăției acestuia. În contrast, în cazul încetării procesului penal, soluționarea problemei privind vinovăția sau nevinovăția persoanei nu este obligatorie în toate situațiile.

Cât privește încetarea procesului penal în faza urmăririi penale, aceasta de asemenea are loc în cazul când nu este constatată existența faptului infracțiunii (pct.1) art.275 CPP), în cazul neprevăderii faptei de legea penală ca infracțiune (pct.2) art.275 CPP), în cazul neîntrunirii de către faptă a elementelor constitutive ale infracțiunii (pct.3) art.275 CPP). În plus, încetarea procesului penal în faza de urmărire penală poate fi efectuată și în conformitate cu temeiurile prevăzute la art.35 „Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei” din Codul penal: legitima apărare; reținerea infracțorului; starea de extremă necesitate; constrângerea fizică sau psihică; riscul întemeiat. Toate aceste temeiuri de încetare a urmăririi penale sunt temeiuri reabilitante, deoarece confirmă nevinovăția persoanei învinuite.

Nu același lucru se poate spune despre celelalte temeiuri de încetare a urmăririi penale, prevăzute de pct.4)-9) art.275 și de pct.3)-5) art.285 CPP. Spre deosebire de temeiurile nominalizate anterior, acestea nu pot atrage reabilitarea persoanei în procesul penal. De vreme ce nu confirmă nevinovăția persoanei învinuite, ele sunt denumite „nereabilitante”.

Încetarea urmăririi penale sau achitarea inculpatului în temeiul absenței faptului infracțiunii, al nesăvârșirii faptei de către inculpat, al neprevăderii faptei de legea penală, al existenței uneia din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, al neîntrunirii de către faptă a elementelor infracțiunii certifică nevinovăția absolută a persoanei respective. O cu totul altă conjunctură se atestă atunci când urmărirea penală este încetată în conformitate cu temeiurile nereabilitante. În acest caz, învinuitul este presupus nevinovat, deoarece nu există o sentință definitivă a instanței de judecată care ar confirma nevinovăția. Deci, în acest caz nu există o certificare directă a nevinovăției unui asemenea învinuit. Înseamnă oare aceasta că asupra persoanei, față de care urmărirea penală a încetat conform unui temei nereabilitant, va continua să planeze presupunerea de vinovăție?

În trecut, în literatura de specialitate se considera că încetarea urmăririi penale conform temeiurilor nereabilitante reprezintă recunoașterea vinovăției persoanei: „În cazul încredințării pe cheazășie a persoanei, care a comis infracțiunea, de dreptul de recunoaștere a vinovăției beneficiază procurorul, anchetatorul penal și organul de cercetare penală... În situația dată, ordonanța de încetare a procesului penal reprezintă actul procedural de recunoaștere a vinovăției persoanei” [5]. Autorii I.I. Karpeț și G.M. Minkovski au extrapolat acest punct de vedere la toate cazurile de încetare a urmăririi penale, însoțite de aplicarea măsurilor de influențare obștească [6].

Un alt mod de a gândi relevă M.S. Strogovici. Remarcând posibilitatea încetării urmăririi penale cu încredințarea persoanei pe cheazășie, precum și în baza amnistiei, doar în prezența concluziei ofițerului de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii de către o persoană determinată, el consideră că în aceste cazuri nu este totuși vorba despre recunoașterea vinovăției: „A-l recunoaște vinovat pe învinuit înseamnă a lua o astfel de hotărâre cu privire la vinovăția învinuitului, care are o însemnătate pentru toți. Tocmai aceasta se atestă în cazul pronunțării de către judecată a sentinței de condamnare... Nimic asemănător nu se atestă în situația încetării urmăririi penale cu încredințarea învinuitului pe cheazășie” [7].

Dar mai relevantă este următoarea aserțiune: „Există un antagonism interior esențial, o nepotrivire de noțiuni în însăși afirmația că o persoană poate fi recunoscută vinovată în săvârșirea infracțiunii printr-o ordonanță de încetare a procesului penal” [8].

Într-adevăr, ordonanțele cu privire la încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor nereabilitante constituie un obstacol în vederea continuării acțiunilor procesuale în privința aceleiași persoane, în cazul aceleiași învinuirii, reprezentând acte de procedură privitoare nu la stabilirea vinovăției, ci la renunțarea la urmărirea penală.

Ordonanța cu privire la încetarea urmăririi penale niciodată nu a fost și nici nu este un act de recunoaștere a vinovăției învinuitului, indiferent de temeiurile care au stat la baza acestei ordonanțe și indiferent de organul de la care ea emană. Dacă urmărirea penală este încetată, rezultă că nu mai există proces penal (cauză penală) în accepțiunea juridică a acestei noțiuni. Or, cum poate fi recunoscută o persoană vinovată în comiterea infracțiunii în lipsa procesului penal, în afara acestuia?

Pentru a răspunde la această întrebare, este dezirabilă o interpretare istorică a prevederilor legislației procesual penale.

La 15.04.1978 a fost adoptată Constituția RSSM. Conform art.159 al Legii Supreme, se prevedea: „Nimeni nu poate fi recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii, cât și supus pedepsei penale, decât în baza unei sentințe a instanței judecătorești și în conformitate cu legea” [9].

Totodată, la momentul adoptării Constituției, Codul de procedură penală al RSSM stipula încetarea procesului penal, la faza de urmărire penală, din următoarele temeuri nereabilitante: ca urmare a unui act de amnistie, fie în baza grațierii; în privința unui decedat; cu tragerea persoanei la răspundere administrativă, cu transmiterea materialelor la judecata tovrășească ori la comisia pentru minori, fie cu încredințarea persoanei pe chezășie (pct.4), 8) alin.1 art.5, art.5¹). În toate aceste cazuri, în ordonanța anchetatorului penal era constatată oficial comiterea infracțiunii de către persoana respectivă.

În scopul declarat de aducere a legislației procesual penale în concordanță cu Constituția, Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM a adoptat, la 1.12.1983, Ucazul cu privire la introducerea unor modificări și completări în Codul de procedură penală al RSSM. Însă, amendamentele introduse prin acest act normativ nu au vizat și ordinea încetării procesului penal ca urmare a amnistiei, a grațierii sau a decedului învinutului. Cât privește art.5¹ CPP, care prevedea încetarea procesului penal cu tragerea la răspundere administrativă, cu transmiterea materialelor în judecata tovrășească ori comisiei pentru minori, fie cu încredințarea persoanei pe chezășie, în conținutul acestuia cuvântul „vinovatul” a fost înlocuit cu un altul – „persoana”. Același articol a fost completat cu alineatul doi, care stabilea inadmisibilitatea încetării procesului penal din temeiurile nominalizate, dacă persoana, care a comis un act ce conține indicii de infracțiune, obiectează împotriva acestui lucru [10].

De asemenea, trebuie de menționat că la 24.12.1982 Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM a adoptat Ucazul cu privire la introducerea unor modificări și completări în Codul penal al RSSM. Astfel, în art.48 CP, care determină temeiurile de drept substanțial, aplicabile la absolvirea de răspundere penală, termenul „infracțiune” a fost substituit cu expresia „actul ce conține indicii de infracțiune” [11].

Și aici apare o întrebare firească: au contribuit oare aceste amendamente la compatibilizarea legislației ramurale cu prevederile Constituției? Înlocuirea cuvântului „vinovatul” prin termenul „persoana” deloc nu înseamnă că măsurile de influențare obștească puteau fi aplicate împotriva unei persoane nevinovate. În această ordine de idei, este absolut corectă afirmația lui I.L. Petruhin: „Încredințarea unei persoane nevinovate pe chezășie este un act absurd și ilegal” [12]. Această constatare este pe deplin valabilă și în ce privește încetarea procesului penal în baza tuturor celorlalte temeuri nereabilitante. Lipsa de vinovăție a celui învinuit, determinată de absența faptului infracțiunii ori de neîntrunirea de către faptă a elementelor infracțiunii, ori fapta nefiind prevăzută de legea penală ca infracțiune (pct.1)-3) art.275 CPP), ori din prezența cauzelor care exclud caracterul penal al faptei, prevăzute la art.35 din Codul penal, duce la încetarea urmăririi penale, deci atrage o reabilitare deplină.

De asemenea, pare a fi lipsită de eficacitate substituția termenului „infracțiune” prin sintagma „actul (a se citi – fapta – *n.a.*) ce conține indicii de infracțiune”. Din analiza art.14 CP rezultă că în amândouă aceste cazuri se are în vedere aceeași noțiune. Conform pct.2) alin.(2) art.313 CPP, învinuitul este în drept a ataca ordonanța judecătorului de instrucție cu privire la încetarea urmăririi penale. Considerăm că această prevedere este aplicabilă și cazului când persoana, care a comis un act ce conține indicii unei infracțiuni, obiectează împotriva încetării urmăririi penale, pentru ca cercetarea cauzei să continue în modul obișnuit. Or, aceasta dovedește încă o dată că actul (fapta), despre care se menționează, nu este altceva decât o infracțiune. În caz contrar, continuarea cercetării cauzei ar fi ilegală.

Așadar, problema pendinte, supusă examinării, a rămas, pe parcursul a aproximativ două decenii, în suspensie. Ea a fost doar reliefată, fără a-și găsi soluționarea. De altfel, realizarea acestei sarcini în condițiile în care valorile democrației reprezentau o simplă ficțiune era practic imposibilă. În context, nu este întâmplător că unii autori cu vederi retrograde contestau însăși existența acestei probleme. Astfel, Ia.O. Motovilovker considera că instituția încredințării persoanei pe chezășie este în concordanță cu principiul prezumției nevinovăției, deoarece „pe chezășie se încredințează o persoană, a cărei vinovăție nu este stabilită cu certitudine, ci doar probabilă” [13]. O asemenea interpretare a legii este inadmisibilă. Dacă organul de urmărire penală încetează urmărirea penală și încredințează pe chezășie o persoană, a cărei vinovăție este doar probabilă, nu și veridică, rezultă că este la fel de probabil faptul că persoana respectivă e nevinovată. Or, noțiunea de probabilitate desemnează ceea ce poate fi adevărat, nu însă ceea ce este adevărat. Iată de ce încetarea urmăririi penale în condițiile conturate de autorul citat ar echivala cu o încălcare gravă a legalității.

Respingerea examinării problemei în discuție este exprimată și în teza: „Liberarea de răspunderea penală la fazele prejudiciale ale procesului penal nu contravine art.160 al Constituției URSS (corespunde cu art.159 al Constituției RSSM – *n.a.*), de vreme ce recunoașterea vinovăției persoanei reprezintă hotărârea judecătii cu privire la aplicarea răspunderii penale persoanei date” [14]. Această aserțiune constituie o mostră de

interpretare eronată a prevederilor din vechea Constituție. Atât practica recunoașterii vinovăției, cât și a aplicării pedepselor penale de către organele extrajudiciare, nu trebuie să mai fie reanimată. Doar instanța judecătorească putea (conform art.159 al Constituției RSSM) și poate (conform art.114 al Constituției Republicii Moldova) să soluționeze în fond chestiunile privind vinovăția și pedeapsa penală. Prin echivalarea recunoașterii vinovăției cu actul de aplicare a răspunderii penale se ignorează în mod flagrant înțelesul principiului constituțional de înfăptuire competentă a justiției.

Considerăm că legislația procesual penală trebuie modificată în așa fel, încât hotărârea privitoare la recunoașterea vinovăției persoanei, în prezența împrejurărilor prevăzute de pct.4)-9) art.275 și pct.1), 3)-5) alin.(1) art.285 CPP, să fie luată numai de către instanța judiciară, printr-o sentință de condamnare. Implementarea acestei propuneri *de lege ferenda* ar pune capăt soluționării simpliste a cauzei printr-o ordonanță, formă de soluționare care se află într-un vădit dezacord cu stipulațiile fixate în art.21 și 114 ale Constituției Republicii Moldova.

De asemenea, implementarea acestei propuneri ar determina lipsa de perspective pentru raționamente de felul celui care urmează: „... refuzul începerii urmăririi penale sau încetarea ei presupune o reabilitare de drept a persoanei față de care a fost emisă ordonanța ori încheierea respectivă. Renunțarea la urmărirea penală, deși este o reabilitare de drept, nu privează persoana de dreptul de a insista asupra examinării în fond a cauzei sale de către judecată, deoarece sentința de achitare, spre deosebire de o ordonanță sau o încheiere, conține o concluzie categorică referitoare la nevinovăție (sublinierea ne aparține – *n.a.*), având de aceea o semnificație reabilitantă nu doar de drept, dar și socială” [15].

În cele ce urmează vom încerca să aducem contraargumente împotriva opiniei expuse de R.Kusmauli, opinie care naște mai multe semne de întrebare, în loc să răspundă măcar la una singură.

La pronunțarea unei condamnări, instanța trebuie să-și întemeieze convingerea în vinovăția inculpatului pe bază de probe decisive, complete și sigure. Dacă probele de învinuire nu au un caracter cert, dacă nu sunt decisive sau sunt incomplete, dacă lasă o nesiguranță în privința vinovăției inculpatului, atunci se aplică regula, potrivit căreia „orice îndoială este interpretată în favoarea inculpatului” (*in dubio pro reo*).

Regula *in dubio pro reo* constituie un complement al prezumției de nevinovăție [16], un principiu instituțional care se regăsește în materia probațiunii. Pentru Ioan Doltu această regulă se explică prin faptul că, în „măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui învinuit conțin o informație îndoielnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului, în legătură cu fapta imputată, autoritățile judecătorești penale nu-și pot forma o convingere care să se constituie ca o certitudine și, de aceea, ele trebuie să concluzioneze în sensul nevinovăției învinuitului și să-l achite” [17].

În opinia lui R.Merle și A.Vitu, „dacă în fapt s-au administrat probe în sprijinul învinuirii, iar alte probe nu se întrevăd, ori pur și simplu nu mai există, dar îndoiala totuși persistă, trenează în ce privește vinovăția, atunci îndoiala care rămâne este echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție și deci inculpatul trebuie achitat” [18].

În replică la cele două păreri reproduse mai sus, vom afirma că, din moment ce achitarea persoanei determină reabilitarea acesteia, regula *in dubio pro reo* nu poate fi aplicată în materia reabilitării persoanei în procesul penal. Înainte de a fi o problemă de drept, regula nominalizată este o problemă de fapt. Înfiptuirea justiției penale cere ca judecătorii să nu se întemeieze, în hotărârile pe care le pronunță, pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe bază de probe decisive, complete, sigure, în măsură să reflecte realitatea obiectivă (fapta supusă judecării). Numai așa se formează convingerea, izvorând din dovezile administrate în cauză, că realitatea obiectivă (fapta supusă judecării) este, fără echivoc, cea pe care o înfățișează realitatea reconstituită în plan ideal cu ajutorul probelor.

La ora actuală, sunt prevăzute următoarele temeuri pentru pronunțarea sentinței de achitare: 1) nu s-a constatat existența faptei infracțiunii; 2) fapta nu a fost săvârșită de inculpat; 3) fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii; 4) fapta nu este prevăzută de legea penală; 5) există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei (alin.(1) art.390 CPP).

În Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție „Privind sentința judecătorească”, nr.5 din 19.06.2006, în pct. 39 se prevede: „Nu se admite includerea în sentința de achitare a unor formulări contradictorii care pun la îndoială nevinovăția celui achitat” [19]. Indubitabil, această prevedere se bazează și pe faptul că regula *in dubio pro reo* nu poate fi aplicată în materia reabilitării persoanei în procesul penal.

Totodată, trebuie de menționat că, potrivit Codului de procedură penală anterior, la faza de urmărire penală persoana putea fi reabilitată în baza temeiului specificat în pct.2) alin.1 art.185 CPP din 1961: „dacă nu s-a

dovedit participarea învinutului la săvârșirea infracțiunii și au fost epuizate toate posibilitățile de a acumula probe suplimentare”. Întrucât dispoziția legală citată era formulată într-un stil care pune la îndoială nevinovăția celui față de care procesul penal a fost încetat, în literatura de specialitate [20] s-a propus abrogarea pct.2) alin.1 art.185 CPP din 1961 după exemplul abrogării pct.3) alin.3 art.279 CPP din 1961: „Sentința de achitare se dă în caz dacă nu s-a dovedit că inculpatul ar fi participat la săvârșirea infracțiunii”.

Dar în una din publicațiile științifice anterioare am menționat că nu o abrogare, ci o reformulare după modelul „fapta nu a fost săvârșită de învinuit” ar constata nevinovăția învinutului și ar asigura reabilitarea completă a acestuia [21]. Aceasta deoarece expresia „nu s-a dovedit” din cadrul pct.2) alin.1 art.185 CPP din 1961 putea fi interpretată și ca „nu s-a dovedit completamente”. De aici rezultă că participarea persoanei la săvârșirea infracțiunii a fost probată doar în parte, deoarece organele de urmărire penală nu au fost în stare să dovedească completamente vinovăția persoanei respective și, ca rezultat, procesul penal a fost încetat.

Raționamentul „vinovăția nedovedită echivalează cu nevinovăția dovedită” [22] reprezintă fundamentul conceptual al temeiului de încetare a procesului penal, enunțat în pct.2) alin.1 art.185 CPP din 1961. Același raționament, extrapolat de către R.Kusmauli asupra tuturor temeiurilor de încetare a procesului penal (inclusiv a celor nereabilitante), îl face pe acesta să afirme: „Oricare încetare a procesului penal reabilitează persoana în privința căreia procesul penal a încetat” [23].

Formulele logice de tipul „vinovăția nedovedită echivalează cu nevinovăția dovedită” sunt periculoase datorită simplității lor dezarmante. Or, nu pot fi excluse situațiile de improbabilitate (probabilitate) a ambelor versiuni concurente (a fost – nu a fost, vinovat – nevinovat etc.). În cazul dat, banalizarea se poate solda cu grave erori ale urmăririi penale sau cu erori judiciare.

Deseori, falsitatea unor raționamente simpliste din domeniul logicii demonstrațiilor este ușor dată în vileag atunci când se încearcă a le folosi în judecăți logice mai complexe. De exemplu, dacă vom considera că vinovăția nedovedită echivalează cu nevinovăția dovedită, putem ajunge la concluzia despre lipsa de sens a oricărei examinări judiciare: de vreme ce, la momentul numirii cauzei spre judecare, vinovăția învinutului (în accepțiune gnoseologică) nu a fost dovedită, rezultă că instanța trebuie să-l libereze pe învinuit de răspundere penală. Cât privește nevinovăția în accepțiune juridică, până la rămânerea definitivă a sentinței de condamnare, ea se prezumă. Datorită acestui fapt, învinuitul este considerat juridicește nevinovat („a fi considerat nevinovat” și „a fi nevinovat” nu este nici pe departe una și aceeași), însă aceasta nu împiedică prin nimic instanța să efectueze, la examinarea cauzei, activitatea de cunoaștere a evenimentelor trecutului, mergând de la cunoașterea probabilă a vinovăției (nevinovăției) la cunoașterea certă a acesteia. Nu trebuie confundat nici aspectul juridic al problemei abordate cu aspectul gnoseologic al acesteia.

Pentru a ilustra cele evocate mai sus, aducem ca exemplu un caz care a avut loc în cadrul convorbirii cu un jurat într-o instanță penală americană din or. Berkley (statul California, SUA), caz asupra căruia atrage atenția cercetătorul terminologiei juridice anglo-americane Ch.G. Phillmore: „Procurorul, care ducea convorbirea, a adresat potențialului jurat următoarea întrebare: „Recunoașteți oare caracterul incontestabil al principiului din legislația americană, conform căruia persoana este nevinovată (sublinierea ne aparține – *n.a.*) până când nu-i va fi dovedită vinovăția?”

A urmat răspunsul: „Cred că persoana trebuie considerată nevinovată până când nu-i va fi dovedită vinovăția, însă ar fi injust să afirmăm că persoana este nevinovată până când nu-i va fi dovedită vinovăția”.

Replica procurorului: „Principiul, pe care îl am în vedere se exprimă textual în faptul că persoana este nevinovată până când nu-i va fi dovedită vinovăția. Dv. recunoașteți sau nu acest principiu?”

Răspunsul: „Dar dacă persoana este nevinovată, atunci de ce trebuie să-i dovedim vinovăția? Și pentru ce în genere este necesar în acest caz un proces judiciar?” [24].

Acest exemplu demonstrează elocvent că în jurisprudență, în general, și în teoria probelor, în special, este imperioasă utilizarea nu numai a logicii formale tradiționale binare, dar și a logicii probabilistice, a teoriei raționamentelor inductive.

Falsitatea formulei „vinovăția nedovedită echivalează cu nevinovăția dovedită” determină lipsa de temei a afirmației lui R.Kusmauli, potrivit căreia oricare încetare a urmăririi penale reabilitează persoana. Ordonanța de încetare a urmăririi penale în baza temeiurilor nereabilitante lasă în suspensie problema vinovăției (nevinovăției) învinutului. Or, învinuitul care se consideră nevinovat are nevoie de o concluzie categorică privind reabilitarea sa. Tocmai de aceea, atunci când nu este de acord cu încetarea urmăririi penale conform vreunui temei nereabilitant, el insistă asupra continuării examinării cauzei în modul obișnuit, sperând să obțină achitarea. Nu de o „reabilitare de drept” himerică, despre care menționează R.Kusmauli, are nevoie

persoana care dorește să-i fie certificată nevinovăția. Ignorarea nepermisă a aspectului social-psihologic al reabilitării reduce întregul proces de reabilitare la zero. Până când persoana nu va fi reabilitată în ochii tuturor, nu doar în fața organelor de urmărire penală, ea nu va putea primi satisfacția reintegrării în societate prin recăpătarea aceleiași imagini neștirbite, pe care a avut-o anterior intrării „în vizorul” organelor de urmărire penală.

Sunt cunoscute cazuri când persoana nevinovată, temându-se de o eventuală eroare judiciară, rămâne satisfăcută de însuși faptul încetării procesului penal în baza unui temei nereabilitant, fără a mai stăruia asupra examinării cauzei lui de către judecată. Abia scăpată din menghina represiunii penale, persoana dată, care, de cele mai dese ori, este surmenată fizic și psihic, nu mai are nici forțe, dar nici curaj să continue demersul de apărare a propriilor drepturi și interese legitime.

Totuși, în ipoteza în care persoana, care a comis o faptă ce conține indicii de infracțiune, obiectează împotriva încetării urmăririi penale în baza temeiurilor nereabilitante, examinarea cauzei continuă în modul obișnuit. Chiar dacă am admite că în acest caz procesul s-ar solda cu darea unei sentințe de achitare, nu vom putea susține că temeiurile nereabilitante sunt niște temeiuri ce determină reabilitarea persoanei. În ultimă instanță, nevinovăția inculpatului se întemeiază numai pe temeiurile prevăzute la alin.(1) art.390 CPP.

Așadar, în concluzie putem afirma că numai temeiurile prevăzute la pct.1)-3) art.275, art.390 CPP și la art.35 din Codul penal sunt temeiuri care certifică nevinovăția persoanei, determinând reabilitarea acesteia.

Referințe:

1. Строгович М.С. Соотношение предварительного следствия и судебного разбирательства и некоторые вопросы защиты в советском уголовном процессе // Вопросы защиты по уголовным делам. - Ленинград, 1967, с.54.
2. Ibidem, p.52.
3. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Том I. - Москва, 1968, с.200.
4. Андропов И.А. Событие преступления и виновность обвиняемого как материально-правовые элементы предмета доказывания // Вестник Волжского университета. Серия «Юриспруденция». Вып.1. - Тольятти, 1998, p.74-85.
5. Гуляев А.П. Следователь в уголовном процессе. - Москва, 1981, с.152-154.
6. Обсуждение спорных вопросов теории доказательств в уголовном процессе // Социалистическая законность. - 1965. - №5. - С.86.
7. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. Том II. - Москва, 1968, с.172.
8. Строгович М.С. Соотношение предварительного следствия и судебного разбирательства и некоторые вопросы защиты в советском уголовном процессе, с.53.
9. Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ. - 1978. - №4.
10. Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ. - 1983. - №12.
11. Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ. - 1982. - №12.
12. Петрухин И.Л. Презумпция невиновности – конституционный принцип уголовного процесса // Советское государство и право. - 1978. - №12. - С.23.
13. Мотовиловкер Я.О. О соотношении принципов осуществления правосудия только судом и презумпции невиновности // Актуальные проблемы укрепления законности и правопорядка. - Куйбышев, 1982, с.75.
14. Бойков А.Д. Проблемы уголовного процесса и судоустройства // Вопросы борьбы с преступностью. Выпуск 38. - Москва, 1983, с.69.
15. Куссмауль Р. Всякое прекращение уголовного преследования – реабилитирует // Российская юстиция. - 2000. - №9. - С.45.
16. Doltu I. Prezumția de nevinovăție în legislația românească și în unele legislații ale statelor Europei // Dreptul. - 1998. - Nr.4. - P.75-80.
17. Ibidem.
18. Merle R., Vitu A. Traite de droit criminel. - Paris, 1967, p.725.
19. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. - 2007. - Nr.1. - P.14-17.
20. Тарасов-Родионов П.И. Предварительное следствие. - Москва: Госюриздат, 1955, с.235-236.
21. Brînză L. Problema facultății de reabilitare a temeiurilor de încetare a procesului penal // Avocatul poporului. - 2001. - Nr.10-12. - P.39-43.
22. Строгович М.С. Избранные труды. Том II. - Москва: Наука, 1992, с.95.
23. Куссмауль Р. Всякое прекращение уголовного преследования – реабилитирует, с.45.
24. Филлмор Ч.Дж. Об организации семантической информации в словаре / Новое в современной лингвистике. Выпуск 16. - Москва, 1938, с.51-52.

Prezentat la 12.11.2007